

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA MUSIQA TARBIYASINING MAQSAD VA VAZIFALARI

Saidjonova Sitora Samadjonovna
Buxoro pedagogika kolleji "Bolalar
musiq ta'limi" fani o'qituvchisi

Annotasiya Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa mashg'ulotlarini tashkil etish va olib borishning ahamiyati haqida fikr-mulohazalar yuritilgan. Musiqa madaniyati bolalarning ma'naviy, badiiy va axloqiy madaniyatini shakllantirish, milliy g'urur va vatanparvarlikni rivojlantirish, ijodiy mahorat, nafosat va badiiy didini o'stirish, fikr doirasini kengaytirish. Kuzatuvchanlik, xotirani mustahkamlash, obrazli tasavvur qilish, ijodkorlik, badiiy va musiqiy did kabi xislatlarga ta'siri uning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Musiqa, maktabgacha ta'lim, tarbiya, madaniyat, fan, bola, o'qitish, tinglash, qobiliyat, rivojlantirish usullari.

Аннотация: В данной статье рассматривается важность организации и проведения уроков музыки в дошкольных учреждениях. На формирование духовно-художественной и нравственной культуры учащихся в области музыкальной культуры, на воспитание национальной гордости и патриотизма, на развитие творческих способностей, утонченности и художественного вкуса, на расширение кругозора. Выделено его влияние на такие черты, как наблюдательность, улучшение памяти, образное воображение, креативность, художественный и музыкальный вкус.

Ключевые слова: музыка, дошкольное образование, образование, культура, наука, ребенок, обучение, слушание, способности, методы развития.

Annotation: This article discusses the importance of organizing and conducting music lessons in preschools. It also explains how important music is for children. is aimed at the formation of the spiritual, artistic and moral culture of students in the field of musical culture, at the education of national pride and patriotism, at the development of creative abilities, refinement and artistic taste, at expanding their horizons. Its influence on such traits as observation, memory improvement, figurative imagination, creativity, artistic and musical taste is highlighted.

Key words: music, preschool education, culture, science, child, learning, listening, ability, methods of development.

Musiqa maktabgacha ta'lim muassasalarida olib boriladigan barcha musiqiy tarbiyaviy ishlar bolalarda bog'cha yoshidan boshlab olijanob fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan. Bolalar bog'chalarida amalga oshiriladigan tarbiyaviy

ishlar yosh avlodni ma'naviy jihatdan yetuk, barkamol inson bo'lib voyaga yetishishida xizmat qiladi. Musiqa mashg'ulotlari jarayonida kichkintoylar hayotiy voqelikni musiqiy obrazlar orqali idrok etib boradilar. Ular yoshiga mos musiqiy asarlar tarbiyalanuvchilarda unutilmas taassurotlar qoldiradi, ma'naviy dunyosini boyitadi. Bolalar bog'chasida amalga oshiriladigan mehnat, hisob, atrofimizdagi olam kabi konkret mashg'ulotlarda bolalarning abstrakt fikrlash, mantiqiy xotira kuchi kabi qobiliyatlari o'sib borsa, musiqa mashg'ulotlarida obrazli fikrlashi, nutq madaniyati, musiqiy uquvi, go'zallikni his eta olish qobiliyati rivojlanib boradi. Turli uslublardan foydalanib o'tkaziladigan har bir musiqiy mashg'ulot kichkintoylarda badiiy nafosat zavqini uyg'otadi, musiqa qiziqishini o'stiradi. Musiqa mashg'ulotlarini ilmiy metodik jihatdan har tomonlama takomillashtirib, zamon talabiga mos ravishda olib borish bugungi kun bo'lajak musiqa rahbarlari oldida turgan dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Bu vazifalarni musiqa mashg'ulotlarini o'qtishga doir metodik tavsiyalar, mashg'ulotlarning reja namunalari, bog'chalarda o'tkaziladigan ertaliklar, bayramlar, tadbirlar senariylari batafsil yoritilgan ushbu usuldan unumli foydalangan holda amalga oshirish mumkin, deb o'ylaymiz. Kichkintoylarning musiqiy uquv va qobiliyatlari quyidagi faoliyatlardan iborat: - musiqiy uquvi (musiqiy tovushlar baland-pastligini his etish qobiliyati); - tembr uquvi (musiqiy tovushlarni bir-biridan farq qilish); - ritm tuyg'usi (musiqaga mos harakat bajarish, qadam tashlab, chapak chalib musiqani xotirada saqlab, his etish va ifodalash). Bolalarning musiqiy qobiliyatlari musiqiy mashg'ulotlarning barcha elementlarini amalga oshirish jarayonida muntazam ravishda rivojlanib boradi. Bolalar bog'chalarida olib boriladigan musiqa ta'lim-tarbiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: - kichkintoylarni musiqaga bo'lgan qiziqishlarini o'stirish; - musiqiy asarlar bilan tanishtirish jarayonida bolalarda emotsional his tuyg'ularni hosil qilish yo'li bilan ularning musiqa haqidagi tasavvurlarini boyitish bolalarni musiqa tinglash, qo'shiq kuylash, musiqa ostida ritmik harakatlarni bajarish, bolalar cholg'u asboblari bilan jo'r bo'lish faoliyatlari yordamida ijodiy qobiliyatlarini shakllantirib borish; - bolalar ovozi bilan asrab tarbiyalash, qo'shiqlarni sodda, ravon, erkin, tabiiy va ifodali kuylashga o'rgatish va odatlantirish; - musiqiy asarlardan zavq olishni, shu asosda musiqiy did va badiiy fikr yuritishni rivojlantirish; - musiqa mashg'ulotlari jarayonida musiqiy asardagi badiiy obrazlarni o'yin va raqs shaklida ifoda etishga o'rgatish; - musiqa mashg'ulotlarida bolalarni milliy qadriyatlarimiz bilan tanishtirish, milliy cholg'u sozlarimiz jo'rligida milliy musiqiy-ritmik harakatlarni bajarishga o'rgatish; - musiqa mashg'ulotlari mazmunini bog'cha hayoti bilan bog'lash, bog'chada o'tkaziladigan tadbirlarda o'rganilgan kuy va qo'shiqlar bilan ishtirok etish. Turli ertaliklar, konsertlar tashkil etish. Musiqa mashg'ulotlarida bola hayotni, tevarak-atrofni musiqiy obrazlar orqali idrok etib boradi. Bog'chada musiqiy tarbiya ishlari badiiy adabiyot va tasviriy san'at bilan uzviy ravishda bog'langan holda amalga oshiriladi. Turli metodlardan foydalanib

o'tkaziladigan musiqa mashg'uloti kichkintoylarda badiiy-estetik zavq uyg'otadi, ularning his-tuyg'ularini shakllantiradi, ijodiy fikrlash qobiliyati va nuqtini o'stiradi. Bundan tashqari musiqiy o'yinlar va raqslar bolalarda ritm tuyg'usi, chaqqonlik va harakatchanik malakalarini shakllantirib, qomatning to'g'ri o'sishiga yordam beradi. Bu bolaning aqliy va jismoniy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida olib boriladigan barcha musiqiy ta'lim, tarbiyaviy ishlar yosh avlodda olijanob fazilatlarini bog'cha yoshidan shakllantirishda nafosat tarbiyasining tarkibiy qismi bo'lib hisoblanadi. Musiqa rahbari tomonidan yaxshi tashkil etilgan musiqiy tarbiya bolalarni barkamol inson bo'lib yetishishlariga ijobiy ta'sir etadi. Bu ishda bolalar bog'chasi pedagogik jamoasining ishtiroki va faolligi juda muhimdir. Bolalar bog'chalarida musiqa mashg'ulotlarini o'tkazishdan ko'zda tutilgan asosiy maqsad, kichkintoylar qalbida nafosatga mehr uyg'otish, ularni barkamol inson qilib tarbiyalab, voyaga yetkazishdir. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarda milliy musiqa ohanglari yordamida zaruriy bilim va ko'nikmalar tarkib toptiriladi. Bu mashg'ulotlardagi har bir faoliyat turi bolalarning musiqiy didini rivojlantiradi. Musiqiy mashg'ulotlar oldiga qo'yilgan har qanday maqsad va vazifalarni amalga oshirish, avvalo, musiqa rahbarining pedagogik tayyorgarligiga bog'liq. Musiqiy mashg'ulotlar bog'chada o'tiladigan boshqa mashg'ulotlardan ancha farq qiladi va o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar quyidagilardan iborat:

- musiqa mashg'ulotlari musiqa savodi va ijrochilikka doir bir necha faoliyat turlaridan (qo'shiq kuylash, musiqa tinglash, musiqiy-ritmik harakatlarni bajarish, musiqa savodi, bolalar musiqa cholg'u asboblarida jo'r bo'lish) tashkil topadi;

- bu mashg'ulotlar boshqa mashg'ulotlardan o'zining ifoda vositalari, ya'ni "tili" bilan farq qiladi. Tasviriy san'at ranglar bilan, adabiyot so'z bilan, musiqa esa tovushlar orqali vujudga keladigan ohanglar vositasida insonga ta'sir etadi;

- musiqa mashg'ulotlari bolalarning ruhiyatiga, emotsiyasiga faol ta'sir ko'rsatib, ularni quvontiradi, ijodiy kechinmalar hosil qilib, ma'naviy ozuqa beradi; - musiqa mashg'ulotlari jismoniy tarbiya, rasm, odobnoma, atrofimizdagi olam kabi mashg'ulotlar bilan chambarchas bog'liqdir.

Musiqiy mashg'ulotlarni olib borishda musiqa rahbari kichkintoylarning yoshi va qiziqishlarini e'tiborga olishi lozim. Mashg'ulotning tuzilishi o'quv materiallarining mazmunidan kelib chiqishi kerak. Bunda asarlarning ta'lim, tarbiyaviy ahamiyati, badiiy saviyasi, bolalar yoshiga mosligining hisobga olinishi muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa mashg'ulotlarining tuzilishi quyidagi faoliyat turlaridan iborat:

1. Musiqiy-ritmik harakatlarni bajarish.
2. Musiqa tinglash.
3. Musiqa savodi.
4. Qo'shiq kuylash.
5. Bolalar musiqa cholg'u asboblarida jo'r bo'lish.

Endi har bir faoliyat turiga qisqacha to‘xtalib o‘tamiz: - musiqiy-ritmik harakatlar. Milliy ruhni o‘zida aks ettirgan xalq qo‘shiqlari, laparlari bolalarning olamni badiiy his etishlariga, zavqlanishlariga yordam beradi. Musiqiy obrazlarga muvofiq turh xarakterdagi harakat va raqslarni, turli obrazlarni tasvirlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ritmik harakatlar musiqiy qobiliyatni shakllantirish va rivojlantirishda juda muhimdir. Musiqiy-ritmik harakatlar bolalar ruhiyatiga musiqiy asaming mazmuni va kayfiyatini singdiradi, bu bolalarning jismoniy sog‘lom bo‘lishlariga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi; - musiqa tinglash - har bir bolaning musiqa tinglash madaniyatining shakllanishi va rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Bola, avvalo, musiqani idrok etib, so‘ngra unga mos harakatlarni bajaradi; - musiqa savodi. Musiqa mashg‘ulotlarida bolalar qo‘shiq kuylash, musiqa tinglash bilan birga qo‘shiqlar, musiqiy asarlarning tuzilishi, tempi, xarakteri, ladi, kuyi, ritmi, tovush balandligini ham ongli ravishda anglashlari lozim. Bu ulaming aqliy salohiyati, musiqiy uquvi, xotirasi, nutqi, ongi va bilimni oshiradi; - qo‘shiq kuylash. Qo‘shiq kuylash jarayonida bolalaming nutqi, musiqiy uquvi, musiqiy qobiliyati, xotirasi rivojlanadi. Jamoa bo‘lib qo‘shiq kuylash bolalami do‘stlikka chorlaydi, ulaming o‘zaro hurmat, tabiatga va Ona-Vatanga muhabbat kabi tuyg‘ularini tarbiyalaydi; - bolalar musiqiy cholg‘u asboblarida jo‘r bo‘lish - musiqa mashg‘ulotlarida eng qiziqarli, barcha bolalar sevib qatnashadigan faoliyat turidir. Bolalar musiqa cholg‘u asboblari orqali jonh ijro har qanday bolani o‘ziga jalb etadi. Ularning musiqaga bo‘lgan qiziqishlarini yanada oshiradi, ritm tuyg‘usi, musiqiy uquvi, xotirasini mustahkamlaydi. Kichkintoylarda ajablanish, zavqlanish, hayratlanish, quvonish kabi ruhiy holatlarni vujudga keltiradi.

Xulosa:

Maktabgacha ta’lim tashkiloti bola tarbiyasida muhim bosqich sanaladi. Musiqa tarbiyachisi bolalarni estetik va axloqiy jihatdan tarbiyalashda alohida o‘rin tutadi. Tashkilotdagi musiqiy tarbiya estetik tarbiyaning muhim sohasidir. Chunki musiqa orqali bolalarning har bir mashg‘ulotlarini qiziqarli va tushunarli qilib tashkil qilish mumkin. Shuni inobatga olib har bir faoliyatimizda musiqadan foydalansak biza kutgan natijani olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.G.M. Sharipova, SH.A. Yakubova “Maktabgacha ta’lim muassasalarida musiqa o‘qitish metodikasi” Toshkent— 2017
- 2.Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan Davlat talablari. – Toshkent, 2018.
3. “Agar bolam sog‘lom bo’sin desangiz”. D.Sharipova va boshqalar (Ota onalarga maktabgacha yoshdagi bolalarning gigiyenik tarbiyasi haqida) Metodik qo‘llanma. – T., 2006.
4. G_aybullaeva M. Bir yoshdan uch yoshgacha bo‘lgan bolalar tarbiyasi. –Toshkent, 2006.

5. Maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturi asosida malaka oshirish va qayta tayyorlash sifat va samaradorligini ta'minlashning ilmiy pedagogik asoslari. (tezislar to'plami) 2006-yil 26-27-may. – Toshkent, 2006.
6. Qodirov V., Quronov M. va boshqalar. Baxtli bola ma'naviyati. - T.: Sano snandart. 2018.
7. Kodirov V. Didaktik o'yinlarning bolalarni mustaqil fikrlashga yo'naltirishdagi metodik imkoniyatlari. AnDU Ilmiy xabarnomasi, 2020-yil, 1-son.
8. Qodirova F. va boshqalar. Maktabgacha pedagogika. T.: Tafakkur, 2019 470 <http://oac.dsmi-qf.uz> "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal / ISSN 2181-063X Volume 4 Issue 2 / April 2023
9. Kodirov V. Didaktik o'yinlarning bolalarni mustaqil fikrlashga yo'naltirishdagi metodik imkoniyatlari. AnDU Ilmiy xabarnomasi, 2020-yil, 1-son.
- 10 Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. - T.: Ilm ziyo. 2006
11. N.M.Kayumova. "Maktabgacha pedagogika". -T. TDPU, 2013